

Egy mély, emberi lábnyomban, mint a kiásott sírban guggol egy veréb. Fejecskéje reszket, apró szemében pedig könnyek nélkül sír a bánat és a szemrehányás. Holnapra Isten betemeti hóval a madarat, amelyet megölt.

Lassan virrad. Az égen két-három síró csillag, a levegőben két-három fagyott holdsugár.

A mező alján fekete, vastag fatörzsek sora áll, az egymást keresztező fadarabokon pedig látszik, hogy az erdő nem él.

Ott oldalt egy bika éli meg a késő őszi reggelt.

Fekszik és szélesen, forrón lélegzik. Alatta és körülötte elolvadt a dér, és füstölög a föld.

Szarvai mellett bodor szőrének tincsei berzenkednek, kipúposodó, fekete homloka alatt pedig az álmos szemek nedvessége fénylik.

Lehajtja a fejét, és nyálkás orrlyukaival szagolgatja a földet és a fűvet.

Egyszer csak, úgy csúfosan és nehezen, megtántorodik és térdre esik, és az ősrégi állati szörnnyetegek félelmetesen üres hangján bögve üdvözlí a Nap istenét.

Azután pedig még sokáig csend van és felhős az ég, az erdőből pedig rothadt fák és halott rovarok szaga száll, és az ökör minden szórszálán az őszi fény cseppje áll.

FEKETE Angéla fordítása

PHILEMON ÉS BAUCIS

Ógörög mitológia

Évezredekkel ezelőtt történt; késő ősszel a nap estefelé már lemenőben volt. Két utazó fáradtan odaballagott a patakhoz, amelyet már messziről megláttak, majd leültek egy fa alá. Levették a szandáljukat, poros lábukat pedig a hideg vízbe mártották.

Az idősebb ember hátrakönyökölt, elfordította a fejét, és végigtekintett a hatalmas völgyön, ahol egész nap gyalogoltak. Nagytermetű és erős ember volt, finom vonású arccal és sötét szakállal. Nézte a völgy távoli házaiban és kunyhóiban egymás után felbukkanó fényeket.

– Valahogyan meg kell őket büntetnünk – mondta csöndesen.

Útitársa, egy vékony és igen jóképű, fiatalabb férfi, felnézett és bólintott.

– Bizonyára úgy kell tennünk.

A két ember aznap hosszú mérföldeket gyalogolt. Minden háznál és kunyhónál megálltak, hogy ételt és menedéket kérjenek, de mindenhol visszautasították őket. Néhányan kővel dobálóztak, mások kutyákat uszítottak rájuk, így kergették el a vándorokat.

Az idősebb ember kivette lábát a vízből, és ismét felhúzta szandálját.

– Induljunk! Folytassuk utunkat! Még egy kunyhó hátravan. Nézzük meg, vajon hogyan fogadnak ott bennünket. Feltételezem, van ebben a völgyben legalább egy olyan család, amely ismeri a vendégszeretet fogalmát.

– Phrygia földjén? Kétlem.

– Majd meglátjuk!

Fölkerekedtek, már egyre jobban sötétedett. Nemsokára megláttak egy gyenge fényugarat a bal oldalukon elterülő domb tetején. Feléje fordultak, és megindultak fölfelé. Ahogyan közelebb értek, észrevették, hogy az egy igen szegényes kunyhóból szűrődik ki, amely sárból és szalmából készült.

– Nem hinném, hogy szerencsével járunk – jegyezte meg a fiatalabbik. – Itt nincstelének lakhatnak. Saját maguknak sincs elég, nemhogy a magunkfajta betolakodók számára.

Amikor odaértek, a kunyhó ajtajában egy öregember jelent meg.

– Isten hozta önöket, idegenek! – köszöntötte őket mély, kellemes hangon. – Fáradtnak látszanak. Jöjjenek be, egyenek, igyanak és pihenjenek! Túl sokat nem kínálhatunk, mivel szegények vagyunk, de szívesen megosztjuk önökkel azt a keveset, amink van. Egyébként is, későre jár már az idő az utazáshoz. Kerüljenek hát beljebb!

Az idősebb utas felsőhajtott, és társára pillantott.

– Végre! – a bejáratban álló férfihoz fordult. – Nagyon kedves fogadtatás. Köszönjük.

Az öregember félreállt, amikor beléptek az egyszerű kunyhóba. Az egyedüli szobát egy tál olívaolajban égő kanóc világította meg, amely a kemény sárpadló közepén lévő érdes asztalon állt. Két börrrel takart fakanapé helyezkedett el a két fal mellett. A farönk füstölöve égett a tűzhelyen.

Egy öregasszony kedvesen mosolygott rájuk ahogyan beértek.

– Jó estét, idegenek! Isten hozta önöket! Baucis a nevem, ő pedig, aki nem mutatkozott be, a férjem, Philemon.

Amíg beszélt, meglökte a tuskót. Az kibocsátott még egy adag füstöt, majd lángra lobbant. Elvett még egy rönköt a tűzhely mellett álló kicsiny kupacról, és óvatosan a már égő tetejére tette.

– Ez az! Most már figyelmesebbnek kell lennünk. Üljenek le, és pihenjék ki magukat.

A két kanapét a tűz mellé húzta.

– Jöjjenek, kérem! Melegedjenek meg!

Ránézett a férjére.

– Menj, és hozz egy káposztát a kertből, Philemon, és töltsd meg a lábost vízzel, kérlek. Disznóhúst fogunk enni káposztával.

A két utazó leült, majd lefeküdt a kanapéra.

– Nagyon kedvesek – mondta újból az öregebb. – Attól félek, hogy zavarunk. Az öregasszony megrázta a fejét.

– Nem uram. Senki sem teher számunkra. A nagy istenek jók voltak hozzánk, a férjemhez és hozzám. Szegények vagyunk, de megtanítottak bennünket, hogyan élhetünk boldogságban. Így örülünk, hogy megoszthatjuk önökkel azt a keveset, amink van. És most, elnézést kérek, amíg elkészítem az ételt. Aludjanak egy kicsit! Majd szólok, ha kész a vacsora.

Az utazók becsukták a szemüket, és gyorsan elaludtak. Philemon, az öregember keltette őket néhány órával később.

– Kész az ennivaló. Nekiláthatunk?

A kanapékat az asztal mellé tolták. Középen állt a gőzölgő edény, amely étvágygerjesztő illatot árasztott. Mellette a kancsó bor. Az öregasszony egy nagy fakanállal a négy tányérba ételt szedett. Az öregember a négy csészébe bort öntött. Leült, és felemelte poharát.

– Egészségünkre!

– Egészségünkre! – követték a többiek is, és ittak egy nagyot.

Philemon felvette a kancsót, hogy újra megtöltse a poharakat, és összerendezte. A korsó ugyanolyan tele volt, mint amikor a vacsorához készítette. Csak bámult csodálkozva, mert biztos volt benne, hogy felesége nem bántotta. Elgondolkozva öntötte teli a négy csészét.

Csönd honolt, amíg a négy ember evett és ivott.

Kicsit később Philemon ismét a borosedényért nyúlt. Most már felnyögött, amikor meglátta, hogy ezúttal is csordultig van. Felesége fölemelte a fejét. A két utazó folytatta az evést, nem figyeltek oda. Philemon ijedten nézett az asszonyra, majd a korsóra. A nő követte pillantását. Egy percig nem értette, hogy férje mit szeretne neki mondani, majd szájához kapott. Gyorsan felállt, és a férfi mellé húzódott. Belékarolt. Arca elsápadt.

Az idősebb utazó ekkor fölneézett.

– Mi történt?

Philemon sokáig bámult rá. Aztán a boroskorsóra tekintett. Lassan bólogatott.

– Önök biztosan istenek – hebegte. – Nem lehetnek egyszerű emberek.

A fiatalabb utazó elmosolyodott.

– Igen. Igaza van. Istenek vagyunk.

Fejével társa felé mutatott.

– Ő Zeusz.

Baucis fölsikoltott.

– Ó, nem! Zeusz! Az istenek királya, személyesen!

– Igen. És én vagyok Hermész.

A két öregember meghajolt. Philemon felesége dereka köré fonta kezét, és védelmezően magához húzta.

– Miért jöttetek hozzánk? – kérdezte reszkető hangon. – Szent méltóságuk miért pont a mi szegény házunkat tisztelte meg?

Zeusz ivott egy kortyot, majd így szólt:

– Én, bizonyosan tudják – kezdte – oly sok más dolog mellett a vendégszeretet védőszentje is vagyok. Időről időre lejövök az Olümposzról, egyszerű embernek öltözve, hogy lássam, hogyan viszonyulnak egymáshoz az emberek. Ilyenkor a jóindulatot megjutalmazom, a barátságtalanságot és a kegyetlenséget megbüntettem. Elfordította a fejét, és a tűzre nézett.

– Phrygia földjét megbüntettem. Jöjjenek, és nézzék meg!

Fölemelkedett a kanapéről. Hermész követte. Kimentek a kunyhóból az éjszakába. Philemon és Baucis is utánuk indultak. Kint felsikoltottak, amint a szemük előtt elterülő látványt megpillantották.

Az egész völgy egy óriási tóvá változott, ami ragyogott a holdfényben.

– Ó, nagy Zeusz! – suttozta a két öregember, közben rémülten bámulták a víztömeget.

Zeusz beszélni kezdett:

– Ezen a földön szállást kellett volna kapnunk, de csak barátságtalansággal és gonoszsággal találkoztunk. Meg kellett hát büntetnem őket, egyszer és mindörökre. Önök viszont rendes emberek. Forduljanak meg! Vessenek egy pillantást a házukra!

A két öregember megfordult, és újból fölsikoltott.

A szegényes sárkunyhó helyén egy gyönyörű palota állott fehér márvánnyal, méltóságteljes oszlopokkal és aranyozott tetővel.

– Ez – magyarázta Zeusz – mostantól az otthonuk. Vendégszeretetük jutalma. De mondják! Van-e még valami kívánságuk?

Baucis keze ismét férje tenyerébe vándorolt. Hallgattak, csodálkozva meredtek a palotára.

– Most elmegyünk – szólt Hermész. – Válaszoljanak a nagy Istennek! Van még valami, amit szeretnének?

Philemon lassan Zeusz felé fordult, és megnedvesítette ajkait. Meghajtotta a fejét.

– Van egy kérésünk. Talán érzélgős dolog, de egész életünkben nagyon boldogok voltunk együtt öreg feleségem és én. Szeretnénk egyszerre meghalni; ne egyikünk előbb, másikunk pedig később.

Zeusz bölintott.

– Teljesítem a kérésüket. Isten velük, mindkettőjükkal!

Philemon és Baucis köszönetteljesen és mélyen meghajolt. Amikor kiegyenesedtek, az istenek már eltűntek.

A két öregember, évek hosszú során, Zeusz főisten tiszteletére a palotát gyönyörűen rendben tartotta.

Egy estén, amikor már mindketten több mint százévesek voltak, a nagy tó szélén álltak, egymást átölelve csodálták az ötven yardra lévő palota törékenységét és szépségét.

– Tudod, drágám – kezdte Philemon –, öreg és nagyon fáradt vagyok. Azt hiszem, felkészültem a halálra. Bármikor, amikor Zeusz úgy gondolja.

Felesége feléje fordította a fejét.

– Igen – válaszolta édes mosollyal ráncos, öreg arcán. – Én is. Szeretném tudatni ezt veled.

De erre nem volt szükség. Amíg Baucis beszélt, egy hársfa kérge teste köré fonódott, férje alakját pedig egy tölgyfa kérge borította be. Ott álltak, karjuk egymás vállán pihent, anélkül, hogy észrevették volna, mi történik velük . . .

Ma, emberek ezrei a világ minden tájáról megcsodálják az elegáns hársfát és az óriási tölgyfát, amelyek egy gyökérből nőttek a Phrygiai-tó peremén.

SÓTI Nóra fordítása

AZ ELHALÁS HÓNAPJÁRÓL

V L A D I M I R   A R S E N I J E V I C

November vége felé járt az idő. Az októberben lebombázott Dubrovnikot felváltották a hideg zuhanyként érkező vukovári zavargások. Andela könnyes szemekkel támaszkodott az állával a pamlag támlájára, a romba dőlt településeket szemlélve a Dunán és a Vukán; valahol a rusztikus jellemvonalú, háborús tévétudósító fárasztó ömlengései mögött. A képernyő görbe vonalai között elfásult arcú emberek sora kígyózott, száz nap után előbújva a pincékből – szégyellősen mosolygva – csorba fogaikat mutogató megöszült gyerekek. Az egyik férfi fejével támaszkodott az egyik rom falához, ami lehet, hogy valamikor